

Editio critica
commentarioli Marci Maruli
de regum Dalmatiae atque
Croatiae gestis (1510)

Neven Jovanović

Odsjek za klasičnu filologiju
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
neven.jovanovic@ffzg.hr

Programma

1. Auctor
2. Opus
3. Editio critica
4. Loci similes

Auctor

Marko Marulić
(Marcus Marulus)
natus Spalati (Split) in Dalmatia
III annos ante excidium
Constantinopolitanum (a. 1450)

View of the Town of Spalato from the East

Dalmatia
fit mature renascentium
litterarum particeps
(Italiae proxima)
fit etiam heres gloriae
antiquitatis
(praesertim Romanae)

Hactenus externa tibi interpretatus sum,
Dominice Papalis charissime, nunc maio-
rum nostrorum aperiemus monumenta,
quae saepe tecum per Salonarum rudera
parietinasque uagatus passim iacentia
spectaui et interdum patrii soli nostri
quanta quondam gloria fuit mecum ani-
mo reuoluens Vergilianum illud ingemis-
cendo repetebam: “Fuimus Troes, fuit
Illiū et ingens gloria Teucrorum”

Marulus scriptor classicus

- *Judita carmen epicum Croatice scriptum* (1501, typis editum 1522)
- *Institutionis, Evangelistarii etc. libri Latini morales et theologici* (c. 1480-1510)
- *Davidias carmen epicum Latine scriptum* (c. 1517, typis editum 1954!)

Opus

Commentariolum a te [= Dominico
Papali] in Craina [= Poljica prope
Spalatum] nuper [= c. 1510] reper-
tum, inter uetustissimas gentis
illius scripturas Delmatico idio-
mate compositum, tuo rogatu
Latinum feci, Croatiae Delma-
tiaeque regum gesta
continentem.

Dominicus Papalis
(antiquitatum amantissimus)
manuscriptum reperit
Marulus
commentariolum vertit

In Dalmatiam et
Croatiam Gothi
veniunt

Iustiniano partibus Orientis imperante anno
Christiane salutis DXXXVIII, quo tempore
Germanus et Sabinus episcopi erant, uitae
sanctitate nobiles, et Benedictus abbas Montis
Cassini, Sfiolado rege uita defuncto Brissus
inter liberos eius natu maior successit in
regno. Reliqui duo, Totila et Stroilus, et ipsi
dominandi cupidi ad alias prouincias sibi
subiugandas animum intendunt. Erat
Gothorum gens inquieta, uaga, absque
legibus, aspera et bellicosa.

Chronica regum (nri. 1--27)

Seuioladus Bosnae, Valachiae usque ad Poloniae fines, et Delmatiae Croatiaeque imperauit, Christiano nomini infensissimus. Eos igitur, qui maritima Delmatiae oppida incolunt, frequentibus afficiebat iniuriis. Anno imperii sui XII uita decedens, filio Silimiro regnum reliquit. Hic patri natura ac moribus longe dissimilis erat.

In Delmatia
(cuius Croatia pars est)
regnum factum est
Incolae baptizantur
Magistratus eliguntur
Cum Pannonibus et aliis
bella gerunt

Rex ultimus Zuonimerus
[= Dmitar Zvonimir]
a sua gente imperfectus

Rex autem, dum adhuc spiraret, tantae perfidiae immanitate commotus eos deuouisse fertur ne unquam sui generis dominum habeant, sed semper alienigenis regibus principibusue subiecti sint.

Chronica annorum

538-1079

sed fabulae merae
narrantur

Marulus Latine vertit
Croaticam versionem
textus Latine compositi
(quod neque Marulus
intellegebat neque Papalis)

Ljetopis popa Dukljanina

i. e.

Presbyteri Diocleatis

regnum Slavorum

saec. XII scriptum

(ed. Ioannes Lucius 1666)

Cur Marulus
commentariolum
Latine fecit?

“Res certe digna relatu et
quam non solum nostrae
ueraculæ linguae gnari,
sed etiam Latinae,
intelligant.”

Lingua Latina = lingua
rei publicae
litterarum

Editio critica

Commentariolum non est typis
editum usque ad annum 1666.
(*Ioannes Lucius, De regno Croatiae et
Dalmatiae libri sex* – NB similitudinem
titulorum!)

Ante 1666. commentariolus in
plurimis manuscriptis legebatur.

Nobis hodie decem MSti noti
sunt.

Marcia Maruli Opera omnia
(Split, Književni krug ab a. 1984)

Editionis criticae
principium:
quid scripsit Marulus
ipse?
(MS autographus deest)

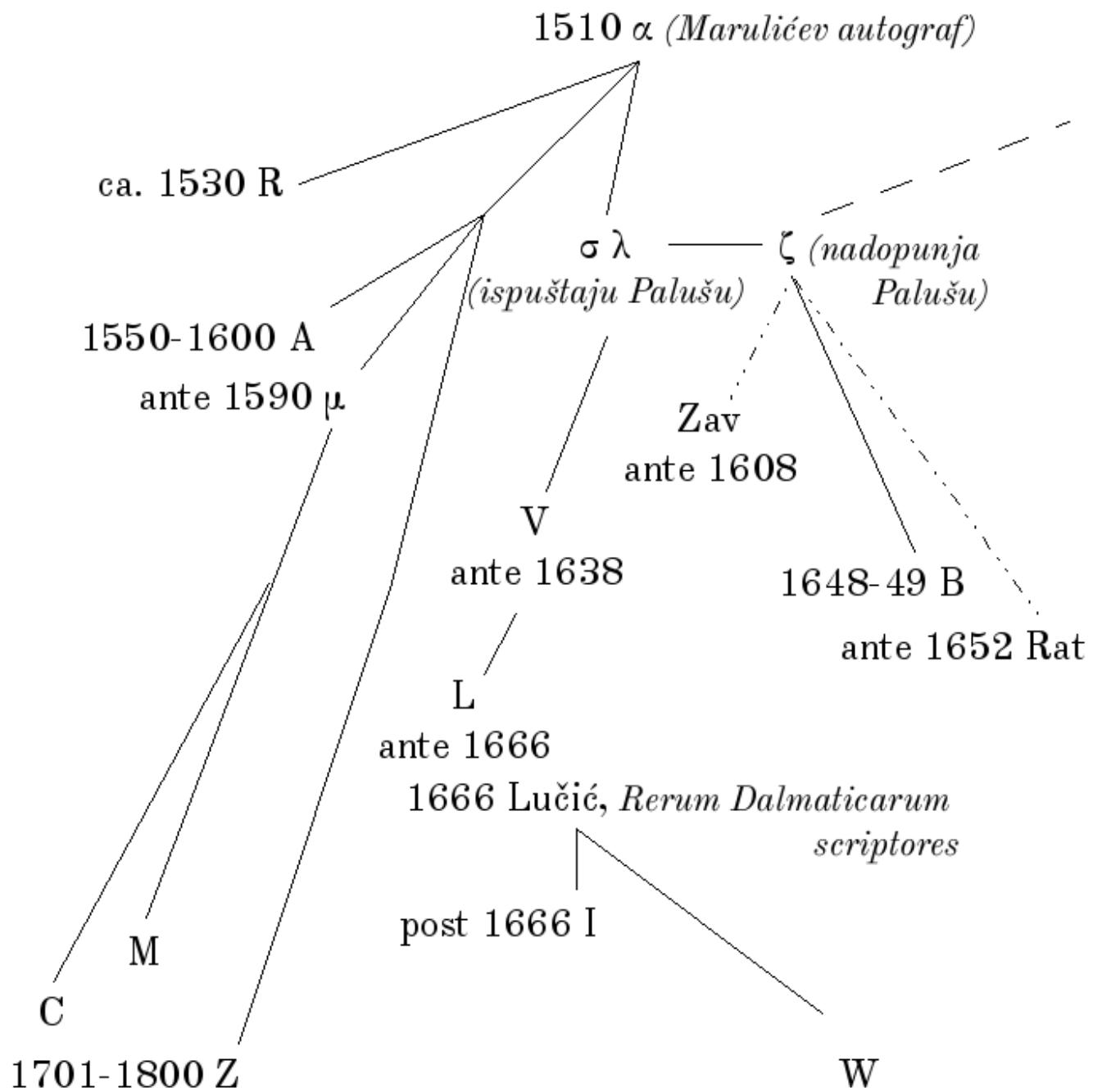
Unde lectiones variantes?

Ab exemplari ad exemplar
scribae erraverunt sive aliqua
mutaverunt (incuria, usu...)

Decem MS-ti
Quinque editiones
Duae paraphrases
(Rattkay, Zavorović)

Septendecim testes
traditionis textus

Ecce stemma
codicum!

Loci similes
(brevissime!)

Interea natus est ei filius Colomanus
qui post patris obitum consensu
omnium regnum suscepit
paternarumque uirtutum aemulus
iustitiam pietatemque coluit, mitis,
clemens, munificus, modestus ac
proinde optimo cuique charus
magnique habitus.

Interea natus est ei filius Colomanus
qui post patris obitum consensu
omnium regnum suscepit
paternarumque uirtutum aemulus
iustitiam pietatemque coluit,
mitis, clemens, munificus,
modestus ac proinde optimo
cuique charus magnique habitus.

T. Livius. Ab Urbe Condita l. 33, c. 21, par. 5

[Attalus] summa iustitia suos rexit,
unicam fidem sociis praestitit, comis
uxori ac liberis – quattuor superstites
habuit – , mitis ac munificus amicis
fuit; regnum adeo stabile ac firmum
reliquit ut ad tertiam stirpem
possessio eius descenderit.

Stroilus in medios armatorum globos
irruens egregieque sese gerens
uulneribus tandem confectus equo
delabitur; cuius casu consternati Gothi
terga uertunt.

[Tecomilus] enim inter hostium globos
leonis instar discurrens et exiliens
fundebat fugabatque aduersarios

M. Fabius Quintilianus, Declamationes
Maiores [sp.] 4, 5

in medios hostium globos perditus
pugnator exilui, cessit acies; densissima
quaeque certamina solus invasi, resistere
nemo sustinuit; obviis ictibus membra
nudavi et ad incurrens ubique ferrum
vitalia parata circumtuli; vacua circa me
tela ceciderunt.

Iussit mulier Seoslauum in
uincula coniici, naribus
auribusque truncari et omnibus
ostentui esse; foedum sane
spectaculum, sed tantis hominis
flagitiis non indignum.

Mart. 2.83

foedasti miserum, marite, moechum,
et se, qui fuerant prius, requirunt
trunci naribus auribusque uultus.
credis te satis esse uindicatum?
erras: iste potest et irrumare.

Editio critica
commentarioli Marci Maruli
de regum Dalmatiae atque
Croatiae gestis (1510)

Neven Jovanović

Odsjek za klasičnu filologiju
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
neven.jovanovic@ffzg.hr